

Характерною є також мозаїчність композиції. Твори будуються як сукупність окремих вражень, що разом створюють цілісну емоційну картину. Це дозволяє передати складність людського сприйняття.

Важливу роль відіграють контрасти (життя - смерть, світло - темрява), які допомагають розкрити внутрішній стан персонажів. Психологізм проявляється у відтворенні динаміки переживань, а також у прийомі «роздвоєного Я».

Пейзаж у творах виконує функцію відображення емоційного стану героя. Зміни в природі часто символізують внутрішні процеси людини.

У ширшому культурному контексті творчість Коцюбинського відображає кризу традиційних цінностей початку XX століття та перехід до нового типу художнього мислення, орієнтованого на внутрішній світ особистості.

Отже, імпресіонізм і психологізм у творчості письменника постають як цілісна естетична система, сформована під впливом історичних і культурних чинників.

Список використаних джерел

1. Авраменко О. Українська література (10 клас). - К.: Грамота, 2018.
2. Вдович О. Імпресіоністичний пейзаж у прозі М. Коцюбинського // Наукові праці. - 2015. - С. 45-50.
3. Грушевський М. Історія України-Руси. - К.: Наукова думка, 1991.
4. Гундорова Т. Імпресіонізм в українській літературі. - К.: Либідь, 2005.
5. Дзюба І. З криниці літ: у 3 т. - К.: Обереги, 2001.
6. Єфремов С. Історія українського письменства. - К.: Феміна, 1995.
7. Жулинський М. Історія української літератури XX століття. - К.: Либідь, 1998.
8. Костюк Г. Українська література XX століття. - К.: Либідь, 1993.
9. Коцюбинський М. Fata Morgana. - К.: Дніпро, 2009.
10. Коцюбинський М. Intermezzo // Вибрані твори. - К.: Дніпро, 2008. - С. 120-135.
11. Коцюбинський М. Твори: у 7 т. - К.: Наукова думка, 1973-1975.
12. Коцюбинський М. Тіні забутих предків. - К.: Школа, 2011.
13. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. - К.: Києво-Могилянська академія, 2006.
14. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. - К.: Либідь, 1999.
15. Черемська О., Масло О. Імпресіоністична мовотворчість М. Коцюбинського // Вісник. - 2019. - С. 78-82.
16. Чижевський Д. Історія української літератури. - К.: Академія, 2003.
17. Енциклопедія сучасної України: Імпресіонізм. URL: <http://esu.com.ua/>

ЮРІЙ ЛИПА: КОД УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Світлана ЩЕРБИНА,

викладач-методист

Черкаський державний фаховий бізнес-коледж, м. Черкаси

Наталія МАГЛЮВАНА-КОНЮШОК,

соціальний педагог

Черкаський державний фаховий бізнес-коледж, м. Черкаси

Ю. І. Липа — людина енциклопедичних знань, яка на початку своєї діяльності проявила себе як поет, письменник, публіцист. У 30-х рр. XX ст. займався проблемами геополітики та історіософії. Але, на жаль, наукова діяльність Юрія Івановича мало вивчена, особливо його соціологічні дослідження.

Найменш опрацьованим є перший етап політичної діяльності Юрія Липи, так званий «одеський», коли за словами О. Янчука юнака приваблювала суспільно-політична тематика

та історія України. Молодий учений починає задумуватися над роллю і місцем України в європейській політиці [6, 113].

Перші політичні публікації Ю. Липи аналізує український науковець Ю. Кушнір [6, 113]. Він зазначає, що становлення державних поглядів молодого публіциста припадає на період початку національно-визвольних змагань українського народу у 1917-1918 рр.

Досить детально творчі доробки Ю. Липи з акцентом на його трилогію «Призначення України», «Розпад Росії» та «Чорноморська доктрина» розглядають І. Козій та Р. Казанков.

Роман Казанков у своїх статтях більше уваги приділяє геополітичним поглядам вченого та зазначає, що новий спалах інтересу до його ідей відбувся на початку 90-х рр. ХХст., коли в Україні з'явилися перекладені твори українських політиків-емігрантів. Ґрунтовний аналіз даних творів здійснив С. Василенко в роботі «Чорноморська доктрина. Україна та її сучасні виміри», що корелює погляди Ю. Липи до сучасної геополітики.

Іван Козій у своїх роботах більше уваги звертає на дослідження Липою ментальних особливостей українців, їхньої психології, духовності, традицій [4, 62]. Він зазначає, що хоча мало хто з сучасних українських філософів вивчає джерельну базу політолога, але більшість дослідників його наукових доробок вважають, що його думки з приводу формування української ментальності з впливом на це географічного детермінізму – це нове слово в українській філософській школі.

У першій половині ХХ ст. наукові теорії Юрія оцінював український історик І. Крип'якевич, який піддавав критиці вузьку геополітичну теорію чорноморського панування України, вважаючи її однобокою [5, 103]. Науковець у своїй праці «Відрічна вісь України» дає позитивну оцінку пошукам Липою геополітичної вісі України та векторів її зовнішньої політики.

Знаковим дослідженням робіт Юрія Липи стали праці його товариша Д. Биковського «Апостол нового українства», 1946, «Публіцистика Ю. Липи», 1955, «Юрій Липа як політик у практиці», 1952. Відзначивши великий вклад публіциста у розробку питань української геополітики того часу, Л. Биковський позитивно оцінив запропоновані ідеї орієнтації українських сил Південь, повністю підтримуючи теоретичні роздуми свого друга [3, 145].

Молодий науковець Юрій погоджується з думкою французького філософа Ш. Монтеск'є, що географічне середовище впливає на формування менталітету націй, знання менталітету свого народу потрібно лідерам для організації звершень. «Українські генеральні ідеї – це більш чи менш глибокі вияви українського расового «я». Можна їх узяти в тій чи іншій ієрархії, підвищувати чи понижувати їх, але вони завжди існуватимуть в характері раси. Бо цей характер є так само органічний, як і інші явища природи» [7, 145].

Публіцист у своїй праці «Українська раса» вводить і тлумачить термін «раса», як сукупність спільних для певних груп людей звичаїв, культурних традицій; як «острів із власним життям, власними святкуваннями та загальнолюдськими цінностями» [4, 61]. Світоглядне питання історії та філософії «Хто творить історію народ чи харизматичні особи?» теж цікавить вченого. На його думку, чим старша нація (раса), тим більше у неї можливостей витворити певні державні ідеї. Українська раса не виховала зі свого середовища великих провідників, таких як Наполеон, Петро І, що могли нав'язувати своїм народам ідеї. Натомість українські лідери з'являлись як результат розвитку певного історичного періоду і були носіями думок сучасного українського суспільства. Своєю появою вони завершували певний період вітчизняної історії. Тому вони виражали ідеї та думки свого народу (раси), а своєю діяльністю втілювали їх у життя. Доказом цього, за словами Липи, були такі діячі української історії: «Святослав Завойовник успішно підбиває волзько-закавказький шлях, але розпочали його підбивати п'ять століть тому ще готи з-над Дніпра... Урочисте прийняття християнства Володимиром Святим прийшло по кількох століттях зросту християнства над Дніпром і Чорним морем... Богдан Хмельницький завершував два-три століття козацької стратегії й устрою. Навіть Симон Петлюра не висловив би того, що висловив, без попередньої, майже столітньої мурашиної праці української еліти» [4, 62].

Дослідник велику увагу приділяє основним рисам української ментальності, до яких відносив українські культурні звички, традиції, традиції військового мистецтва, міфи та

демонологію. Ю.Липа визначає «українські круги» як круги хліборобської цивілізації, що веде свій початок від егейської та трипільської культур, а ті в свою чергу зародилися ще в далекій Месопотамії. Для представників хліборобської цивілізації притаманні такі ментальні риси: хоробрість, відвага, шанобливе ставлення до жінки-матері. У хліборобських цивілізаціях традиційно панує жіночий культ, бо жінки відігравали головну роль у господарському житті землеробських племен. «Поняття матері, – пише науковець, – за сучасною біологією – це поняття вище від мужеського чи жіночого первня, воно сполучає в собі розуміння і відчуття обох первнів, це є нормативна стабільна сила в людському житті. Материнськість переносить традиції родини, а тим самим і раси, з покоління в покоління. З цього приводу вивчення первня материнськості в найдавнішому хліборобському крузі цілком зрозуміле» [4, 62]. Вчений розглядає ієрархізоване суспільство, де чітко виділено роль начальника (вождя) в общині (родині).

Відновлення Української держави Ю. Липа оцінює як національну революцію, що відродить соціально-правові норми, господарські традиції, українську духовність, традиції побуту та пошани до хліборобської праці, до приватної власності, любові до природи та близьких людей, повага до українського державотворення та української еліти.

Потужний духовний потенціал української нації дасть їй можливість створювати власну державу у визначеному їй геополітичному просторі.

Юрій Липа у своїх творах «Призначення України», «Розподіл Росії», «Чорноморська доктрина» узагальнив світоглядні традиції українців, що проявлялись у їхніх звичаях, традиціях і піснях.

Найважливіша риса української раси, на думку дослідника, є етнічність і духовна єдність. У духовній спадщині української нації Ю.Липа бачив можливість стати лідером у певному геополітичному просторі.

Список використаних джерел

1. Биковський Л. Юрій Липа як політик у практиці. Нові дні. Торонто, 1952. Ч. 30. С. 19-23.
2. Василенко С. «Чорноморська доктрина» України та її сучасні виміри / С. Василенко // Людина і політика. – 2002. – № 4. – С. 11–25.
3. Казанков Р. Геополітичні погляди Ю. Липи в українській історіографії // Каразінські читання (історичні науки): Тези доповідей 63-ї міжнар. наук. конф.(м. Харків, 23 квітня 2010 р.). – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – С. 144–146.
4. Козій І. Історіософські погляди Юрія Липи // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 1. – С. 60–65.
5. Крип'якевич І. «Відвічна вісь» України // Наш Крим, 2015. – №1. – С. 103–108.
6. Кушнір. О. Ідеї визволення України в публіцистиці Юрія Липи // Наукові записки Інституту журналістики. – 2007. – Т. 26. – С. 113–117.
7. Липа Ю. Призначення України / Юрій Липа. – Львів: Каменяр, 2020. – 501 с.
8. Липа Ю. Чорноморська доктрина. Одеса: Український чорноморський Інститут, 1942. 169 с.
9. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. – К.: Либідь, 2004. – 480 с.
10. Янчук О. Одеський період діяльності Юрія Липи (1900-1918) // Творчість Юрія Липи в культурно-історичному контексті ХХ століття. – С. 62-69.